

DOĞU AKDENİZ'DE HİBRİT SAVAŞ VE HUKUKİ GRİ ALANLAR: ELEŞTİREL ULUSLARARASI HUKUK PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME Hybrid Warfare And Legal Grey Zones In The Eastern Mediterranean: An Assessment From A Critical International Law Perspective

Selçuk Kazan¹ 

Öz

Bu makale, hibrit savaş literatürü ile eleştirel uluslararası hukuk yaklaşımını bir araya getirerek, Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanı uyuşmazlıklarını "hukuki gri alanlar" kavramı üzerinden analiz etmektedir. Çalışmanın temel argümanı, hibrit savaşın yalnızca askerî bir strateji değil, aynı zamanda uluslararası hukukun belirsizlik ve esneklik kapasitesinden beslenen bir siyaset tarzı olduğu; Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanı tartışmalarının da bu hibrit rekabet mantığıyla iç içe geçtiğidir. Makalede öncelikle hibrit savaşın "eşik aşmama", "gri bölge" ve "hukukun araçsallaştırılması (lawfare)" gibi boyutları ile kuvvet kullanma yasağı, meşru müdafaa ve devlet sorumluluğu alanlarında yarattığı normatif belirsizlikler tartışılmaktadır. Ardından eleştirel uluslararası hukuk literatürünün güç, belirsizlik ve söylem rekabeti vurgusu kullanılarak, BMDHS'nin yoruma açık hükümleri, adaların statüsü ve hakkaniyet ilkesi çerçevesinde Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanı söylemleri incelenmektedir. Böylece çalışma, bölgedeki hukuki uyuşmazlıkların teknik sınırlandırma tartışmalarının ötesinde, hibrit rekabetin şekillendirdiği söylemsel mücadeleler olarak anlaşılması gerektiğini ileri sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hibrit Savaş, Hukuki Gri Alanlar, Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları, Eleştirel Uluslararası Hukuk, Hukukun Araçsallaştırılması.

Abstract

This article brings together the literature on hybrid warfare and the critical international law approach to examine maritime jurisdiction disputes in the Eastern Mediterranean through the notion of "legal grey zones." It argues that hybrid warfare is not only a military strategy but also a political practice that draws on the ambiguity and flexibility of international law, and that debates over maritime jurisdiction in the Eastern Mediterranean are closely intertwined with this logic of hybrid competition. The article first discusses how core features of hybrid warfare, such as threshold-skirting, grey-zone tactics, and lawfare, generate normative uncertainty regarding the prohibition of the use of force, self-defence, and state responsibility. It then analyses Eastern Mediterranean maritime claims by using key insights from critical international law, focusing on UNCLOS's open-textured provisions, the legal status of islands, and the principle of equity. Overall, the study suggests that the region's legal disputes should be understood not merely as technical delimitation problems, but as discursive struggles shaped by hybrid competition.

Keywords: Hybrid Warfare, Legal Grey Zones, Eastern Mediterranean Maritime Jurisdiction, Critical International Law, Lawfare.

Giriş

Doğu Akdeniz, son yirmi yılda hem bölgesel hem de küresel güçlerin dikkatini üzerine çeken, çok katmanlı jeopolitik ve hukuki dinamiklere sahip bir alan olarak öne çıkmaktadır. Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika arasındaki kesişim noktasında yer alan bölge; tarihsel olarak ticaret yolları, deniz ulaşımı ve askerî strateji açısından her zaman önemli olmuş, ancak özellikle denizaltı hidrokarbon rezervlerine ilişkin keşiflerle birlikte bu önem yeni bir boyut kazanmıştır (Ediger vd., 2012). Türkiye, Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), İsrail, Mısır ve Avrupa Birliği (AB) gibi aktörlerin bölgedeki enerji projeleri, deniz yetki alanları ve güvenlik mimarisine ilişkin farklı vizyonları,

¹ Doktor Adayı, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, skazan979@gmail.com, ORCID: 0009-0007-4061-6909

Doğu Akdeniz'i yalnızca bir "enerji havzası" olmaktan çıkararak yoğun bir normatif ve söylemsel mücadele sahası haline getirmektedir (Ediger et vd., 2012; Kırval & Özkan, 2021; Turan, 2022). Bu bağlamda "GKRY" ifadesi, Türkiye'nin resmî söyleminde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin adanın tamamını temsil etmediği yönündeki yaklaşımı yansıtan bir adlandırma olarak kullanılmaktadır. KKTC ise Türkiye ile birlikte deniz yetki alanlarına ilişkin tezlerini ve yetkilendirme pratiklerini ileri sürmekte; bu tezler, Kıbrıs meselesiyle iç içe geçen Doğu Akdeniz deniz yetki alanları tartışmalarında normatif ve hukuki yorum farklılıklarının başlıca tartışma alanlarından birini oluşturmaktadır.

Bu mücadele, en görünür biçimini deniz yetki alanlarına ilişkin uyumsuzluklarda bulmaktadır. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS), karasuları, bitişik bölge, Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) ve kıta sahanlığı rejimleri üzerinden devletlerin egemenlik ve egemen hak iddialarını düzenlemeye çalışır (United Nations, 1982). Ancak sözleşmenin metni ve uluslararası yargı organlarının içtihadı, özellikle MEB ve kıta sahanlığının sınırlandırılması, adaların bu alanları ne ölçüde ürettiği, hakkaniyet ve orantılılık ilkelerinin nasıl uygulanacağı gibi konularda yeknesak ve tartışmasız bir çerçeve sunmamaktadır (Hasan vd., 2025; Tanaka, 2019). Bu nedenle, Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanı tartışmaları, yalnızca teknik deniz hukuku hesaplarından ibaret olmayıp, belirsizlik, yorum esnekliği ve rekabet eden hukuki söylemler ekseninde şekillenen bir süreç görünümündedir.

Bölgedeki aktörlerin pozisyonları, tam da bu normatif belirsizlik alanında şekillenmektedir. Türkiye, uzun ana kara kıyı şeridine sahip bir kıyı devleti olarak kıta sahanlığının "doğal uzantısı" ve hakkaniyet ilkesi vurgusunu öne çıkarırken; Yunanistan, adalara tam etki tanınmasını savunan ve BMDHS'nin adalara ilişkin hükümlerini geniş yorumlayan bir yaklaşım benimsemektedir (Kırval & Özkan, 2021). Kıbrıs bağlamında ise GKRY (Kıbrıs Cumhuriyeti'nin uluslararası temsili üzerinden hareket eden Rum yönetimi), özellikle Mısır, Lübnan ve İsrail ile imzaladığı MEB sınırlandırma anlaşmaları ve sözleşmeye taraf olmanın getirdiği meşruiyet iddiası üzerinden tezlerini güçlendirmeye çalışmakta; buna karşılık KKTC, Türkiye ile birlikte deniz yetki alanlarına ilişkin tezlerini ve yetkilendirme pratiklerini ileri sürmektedir. Böylece bölge, aynı uluslararası hukuk düzeni içinden türetilen fakat birbirini dışlayan haritalar, sınırlandırma önerileri ve meşruiyet anlatılarının rekabet alanına dönüşmektedir (Turan, 2022). Bu çerçevede sorunsal, yalnızca Türkiye-Yunanistan arasında bir sınırlandırma uyumsuzluğu olarak değil; Kıbrıs meselesiyle bağlantılı temsil, yetkilendirme ve meşruiyet tartışmalarının deniz yetki alanlarına yansıdığı çok katmanlı bir normatif belirsizlik alanı olarak ele alınmaktadır. Bu tablo, Doğu Akdeniz'i, uluslararası hukukun belirsizlik kapasitesinin ve söylemsel esnekliğinin somutlaştığı bir laboratuvar haline getirmektedir. Bu belirsizlik yalnızca hukuki bir 'boşluk' değil; aktörlerin sahadaki pratikleri ve söylemleriyle birlikte işleyen ve stratejik biçimde kullanılabilen bir kaynak olarak da değerlendirilebilmektedir.

Bu tabloyu güncel güvenlik yazınında öne çıkan hibrit savaş (hybrid warfare) literatürüyle (Hoffman, 2007, 2009; Murray & Mansoor, 2012; Rid, 2012; Fridman, 2018; Sanz-Caballero, 2023; Malzac, 2024; Bodnieks, 2023) birlikte okumak, bölgedeki dinamikleri anlamak açısından ufuk açıcudur. Hibrit savaş, kabaca, savaş-barış, askerî-sivil, devlet-devlet dışı aktör, açık-örtülü operasyon gibi klasik ikiliklerin aşındığı, çok araçlı ve çok alanlı çatışma biçimlerini anlatmak için kullanılan bir kavramdır (Rid, 2012). Konvansiyonel askerî gücün; siber saldırılar, dezenformasyon, ekonomik baskı, enerji akışının kesilmesi, vekil aktörlerin kullanımı ve hukuki süreçlerin stratejik biçimde işletilmesiyle birlikte devreye sokulması, hibrit çatışma tasavvurunun temel unsurları arasında sayılmaktadır. Bu çerçevede hibrit savaş, yalnızca yeni bir taktik/operasyonel yöntem değil, aynı zamanda uluslararası hukukun sınırlarını test eden ve normatif gri alanlardan yararlanan bir siyaset tarzı olarak ortaya çıkmaktadır (Corten, 2010; Gray, 2018; Schmitt, 2013).

Hibrit stratejilerin karakteristik özelliklerinden biri, "eşik aşmama" ve "gri bölge" mantığıdır. Devletler, açık bir savaş ilanı ya da klasik anlamda "silahlı saldırı" sayılacak düzeyde kuvvet kullanmaktan kaçınırken; bu eşik altında kalan, ancak fiili durumu ve müzakere pozisyonlarını değiştiren adımlar atarlar. Siber saldırılar, seçim süreçlerine müdahale iddiaları, enerji altyapısına yönelik sabotajlar veya deniz yetki alanlarında "sınır hattı"ni zorlayan manevralar, çoğu zaman uluslararası hukukun kavramsal ve kurumsal şemalarına tam olarak sığmayan eylem türleridir. Bu durum, BM Şartı'nın kuvvet kullanma yasağı ve meşru müdafaa hükümlerinin hibrit tehditler karşısında neyi kapsadığı sorusunu gündeme getirmekte; "silahlı saldırı", "devlet sorumluluğu" ve "atfedilebilirlik" gibi kavramların sınırlarını belirsizleştirmektedir.

Hibrit savaş tartışmaları, bu nedenle uluslararası hukukla güçlü bir gerilim ilişkisi içindedir. Bir yandan hukukun normatif çerçevesi hibrit tehditleri kavramsallaştırmakta zorlanmakta; diğer yandan hibrit stratejilerin bir parçası olarak hukukun kendisi, çatışmanın araçlarından biri haline gelmektedir. Devletler, kendi eylemlerini meşrulaştırmak, rakip aktörleri gayrimeşru göstermek, uluslararası kamuoyunun desteğini kazanmak için hukuki argümanları, sözleşme hükümlerini ve yargı içtihadını stratejik biçimde seferber edebilmektedir. Bu durum, hibrit savaş bağlamında "hukuk savaşı" (lawfare) olarak adlandırılan olguyu beslemektedir (Dunlap, 2001).

Tam da bu noktada eleştirel uluslararası hukuk literatürünün sunduğu kavramsal araçlar önem kazanmaktadır. Kennedy (2004, 2006), Koskenniemi (2005), Anghie (2005) ve Tzouvala (2020) gibi yazarlar, uluslararası hukukun tarafsız ve apolitik bir normlar dizisi olduğu fikrini sorgulayarak, hukuki argümanların tarihsel güç ilişkileri, emperyal pratikler, kapitalist dönüşümler ve güvenlik söylemleriyle iç içeliğine dikkat çekerler. Bu yaklaşımlar, hukukun belirsizlik ve çok anlamlılık özelliklerini tesadüfi bir zayıflık olarak değil, hukuki söylemin farklı bağlamlarda farklı amaçlarla kullanılabilmesini mümkün kılan yapısal bir özellik olarak okur. Başka bir deyişle, uluslararası hukukun aynı anda birden fazla, hatta çelişkili sonuca izin verebilmesi, onu hem güçlü hem de siyasallaşmaya açık kılan temel noktadır (Koskenniemi, 2005).

Bu çalışma, hibrit savaş literatürü ile eleştirel uluslararası hukuk yaklaşımını bir araya getirerek, Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanı tartışmalarında ortaya çıkan hukuki belirsizlik alanlarını kavramsal düzeyde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel araştırma sorusu şu şekilde formüle edilmektedir: Hibrit savaşın yarattığı hukuki gri alanlar, Doğu Akdeniz'deki uluslararası deniz hukuku tartışmalarında nasıl görünür olmaktadır?

Bu soru çerçevesinde makale, üç adımlı bir kurgu izlemektedir. İlk olarak hibrit savaş kavramının içeriği, uluslararası hukukla ilişkisi ve belirsizlik üretme biçimleri ele alınacaktır. İkinci olarak, eleştirel uluslararası hukuk literatürünün güç, belirsizlik ve söylem rekabeti vurgusu tartışılacak; hukuki argümanların nasıl araçsallaştırılabildiği ortaya konacaktır. Üçüncü olarak ise Doğu Akdeniz'de MEB ve kıta sahanlığı sınırlandırmasına ilişkin tartışmalar, adaların statüsü ve Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin (BMDHS/UNCLOS) yorumuna açık hükümleri, bu iki kuramsal eksen ışığında analiz edilerek, bölgedeki hukuki belirsizlik alanlarının hibrit rekabet dinamikleriyle nasıl kesiştiği gösterilecektir. Bu çalışmanın özgün katkısı, hibrit savaş literatüründeki "gri bölge/eşik aşmama" mantığını, eleştirel uluslararası hukuk yaklaşımının "belirsizlik-güç-söylem rekabeti" vurgusuyla aynı analitik düzlemde buluşturarak, Doğu Akdeniz deniz yetki alanı uyuşmazlıklarını "hukuki gri alanlar" olarak yeniden kavramsallaştırmasıdır. Böylece makale, deniz hukuku tartışmalarını yalnızca teknik sınırlandırma ilkeleriyle değil; belirsizliğin aktörlerce nasıl üretildiği, dolaşıma sokulduğu ve hibrit rekabet stratejilerine nasıl eklenildiği üzerinden okur. Bu okuma, farklı literatürlerde parçalı duran argümanları tek bir çerçevede topladığı için, Doğu Akdeniz'deki hukuki gerilimi 'derleme' bir anlatı olmaktan çıkarıp, belirsizliği stratejik bir kaynak olarak görünür kılan bütünlüklü bir açıklama önerir.

Bu bağlamda çalışma, ampirik veri toplamaya dayalı bir araştırmadan ziyade; mevcut kuramsal bilginin Doğu Akdeniz örneğinde yeniden yorumlanmasına ve yeni bir çerçevede sentezlenmesine odaklanmaktadır. Amaç, Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanı tartışmalarını çözüme kavuşturacak somut bir sınırlandırma formülü önermekten ziyade, bu tartışmaların arkasındaki hukuki belirsizlik ve hibrit rekabet mantığını açığa çıkarmaktır. Böylece makale, hem hibrit savaş-uluslararası hukuk ilişkisine hem de Doğu Akdeniz deniz hukuku literatürüne, eleştirel bir kavramsal çerçeve üzerinden katkı sunmayı hedeflemektedir.

1. Hibrit Savaş ve Uluslararası Hukukta Belirsizlik

Girişte çizilen kuramsal eksenleri somutlamak için ilk adım, hibrit savaşın "belirsizlik üretme" kapasitesinin uluslararası hukukla temas ettiği noktaları netleştirmektir. Bu nedenle bu bölüm, hibrit stratejilerin hangi araçlarla ve hangi alanlarda (domain) hukuki gri alanlar yarattığını tartışarak, sonraki bölümlerde Doğu Akdeniz'e uygulanacak analitik zemini kurmaktadır. Hibrit savaş kavramı, Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan ve özellikle 2000'li yıllarda güvenlik literatüründe yaygınlaşan yeni çatışma biçimlerini anlamlandırma çabasının ürünüdür. Kavramın üzerinde uzlaşılan tek bir tanımla olmamakla birlikte, genel kabul, hibrit savaşın konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan araçların, düzenli ve düzensiz aktörlerin, askerî ve sivil yöntemlerin eşzamanlı ve koordineli kullanımını ifade ettiği yönündedir (Hoffman, 2007, 2009). Bu çerçevede hibrit savaş, klasik savaş-barış, askerî-sivil, iç-dış, devlet-devlet dışı aktör ayrımlarını zorlayan, sınırları görece esnek bir çatışma pratiğine işaret eder. Bazı yazarlar hibrit savaşın tamamen yeni bir fenomen olmadığını, tarihsel örneklerde de benzer karma biçimlerin görüldüğünü savunsa da (Rid, 2012), kavram özellikle 21. yüzyılda güvenlik kurumlarının ve politika yapıcılarının tehdit algısını çerçeveleyen temel referanslardan biri hâline gelmiştir.

Hibrit savaşın en çok vurgulanan özelliklerinden biri, çok araçlılık niteliğidir. Konvansiyonel askerî güç kullanımına ek olarak siber saldırılar, ekonomik yaptırımlar, enerji arzının kesilmesi veya kısıtlanması, dezenformasyon ve propaganda kampanyaları, diplomatik baskı, hukuk yollarının stratejik kullanımı ve vekil aktörlerin devreye sokulması hibrit stratejilerin bileşenleri arasında yer alır (Hoffman, 2007; Rid, 2012). Tek tek ele alındığında bu araçların hiçbirisi yeni değildir; hibrit savaş tartışmalarında öne çıkan unsur, bu araçların ortak bir siyasal hedef doğrultusunda, zamanlaması ve dozajı ayarlanarak bir "stratejik

bütünlük” içinde kullanılmalıdır. Böylece, geleneksel anlamda savaş ilanına veya açık işgale başvurmadan, hedef devlet üzerinde ciddi maliyetler ve baskılar yaratmak mümkün hâle gelir. Hibrit çatışma, bu nedenle, sadece askerî alanda değil; bilgi alanında, ekonomi-politik ilişkilerde ve hukuk alanında da yürütülen bir süreç olarak kavranır.

Hibrit savaş literatüründe öne çıkan bir diğer temel kavram, “eşik aşmama” ve bununla bağlantılı “gri bölge” stratejileridir. Devletler, uluslararası hukukun açıkça yasakladığı “silahlı saldırı” eşiğini geçmekten kaçınırken, bu eşiğin hemen altında konumlanan, ancak siyasî ve stratejik etkileri bakımından son derece önemli eylemlere başvururlar. Kritik altyapılara yönelik siber saldırılar, seçim süreçlerine müdahale iddiaları, enerji nakil hatlarının kesilmesi, deniz ve hava sahasında sınırda taciz olarak nitelendirilebilecek manevralar veya deniz yetki alanlarında fiilî durum yaratmaya dönük adımlar bu tür eylemlere örnek gösterilebilir (Schmitt, 2013). Bu tür eylemler çoğu zaman “silahlı saldırı” olarak nitelendirilmeyecek yoğunlukta tutulur; böylece hedef devletin, BM Şartı'nın 51. maddesine dayanarak klasik anlamda meşru müdafaa hakkını kullanması hukuken tartışmalı hâle gelir (Gray, 2018; Ruys, 2010). Diğer bir ifadeyle, hibrit stratejiler tam da “hukuken açık bir savaş” ile “sıradan barış zamanı rekabeti” arasında kalan gri bölgede işler.

Bu noktada hibrit savaş ile uluslararası hukuk arasındaki ilişki daha görünür hâle gelir. Hibrit stratejilerin başarısı, büyük ölçüde uluslararası hukukun belirsizlik alanlarından yararlanma kapasitesine dayanır. BM Şartı'nda “kuvvet kullanma” ve “silahlı saldırı” kavramlarının kesin ve nesnel eşiklerle tanımlanmamış olması, devletlere hibrit araçlar kullanarak rakiplerini baskı altına alma imkânı tanır (Corten, 2010; Gray, 2018). Örneğin, enerji altyapısına yönelik ciddi bir siber saldırının, insan kaybı yaratmamakla birlikte geniş çaplı ekonomik ve toplumsal zarar doğurması hâlinde, bunun “silahlı saldırı” olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği konusunda doktrinde net bir uzlaşma yoktur. Benzer biçimde, deniz yetki alanlarında “sivil” görünümlü araştırma ya da sondaj faaliyetlerinin, ancak bunlara eşlik eden askerî varlık gösterimleriyle birlikte değerlendirildiğinde nasıl sınıflandırılacağı tartışmalıdır. Bu belirsizlikler, hibrit savaşın uluslararası hukuk çerçevesinde “isimlendirilmesi” ve “sınıflandırılması” sürecini siyasî müzakerelere açık hâle getirir.

Hibrit savaş bağlamında bir diğer kritik mesele, devlet sorumluluğu ve atfedilebilirlik (attribution) sorunudur. Uluslararası hukukta devlet sorumluluğu rejimi, temel olarak bir eylemin veya ihmalin devlete atfedilebilmesini gerektirir (International Law Commission, 2001). Oysa hibrit stratejilerde vekil gruplar, milis güçler, özel askerî şirketler veya kimliği belirsiz siber aktörler devreye girdiğinde, bu eylemlerin doğrudan hangi devlete atfedileceği çoğu zaman belirsizdir. Bir eylemin “devletin talimatıyla mı, devletin etkin kontrolü altında mı, yoksa tamamen bağımsız olarak mı gerçekleştirildiği” sorusuna çoğu durumda teknik ve hukuki açıdan kesin bir yanıt vermek kolay değildir (Tallinn Manual 2.0, 2017). Saldırının teknik izlerinin farklı ülkelere yönlendirilmesi, araya üçüncü tarafların girmesi veya özel şirketler üzerinden hareket edilmesi, atfetme sürecini daha da karmaşıklaştırır. Bu durum, hibrit savaşta sıklıkla başvurulan “inkâr edilebilirlik” (plausible deniability) stratejisinin hukuki temelini oluşturur ve hedef devletin hem siyasî hem de hukuki tepki kapasitesini sınırlar.

Kuvvet kullanma yasağı ve meşru müdafaa hakkı, hibrit tehditler karşısında özellikle tartışmalı hâle gelmektedir. BM Şartı'nın 2(4). maddesi, devletlerin uluslararası ilişkilerinde kuvvet kullanmalarını veya kuvvet kullanma tehdidinde bulunmalarını yasaklar. 51. madde ise, bir üye devlete karşı silahlı saldırı gerçekleşmesi hâlinde, söz konusu devlete bireysel veya kolektif meşru müdafaa hakkı tanır. Geleneksel yorumda “silahlı saldırı” kavramı, ağırlıklı olarak kinetik, fiziksel şiddet içeren eylemlerle ilişkilendirilmiştir (Gray, 2018). Ancak hibrit tehditler bağlamında, siber saldırıların veya ekonomik ve enformasyonel baskıların bu kategoriye girip girmediği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır (Schmitt, 2013; Ruys, 2010). Söz gelimi, yalnızca veri kaybı veya geçici hizmet kesintisi yaratan siber operasyonların meşru müdafaa eşiğini geçmeyeceği savunulurken; baraj, sağlık sistemi veya nükleer tesis gibi kritik altyapılara zarar veren siber saldırıların “silahlı saldırı” sayılabileceğini ileri süren yaklaşımlar da mevcuttur. Bu tartışmalar, normun kendisinin ötesinde, normun nasıl yorumlanacağı meselesini öne çıkarır.

Hibrit savaş, yalnızca kuvvet kullanma ve meşru müdafaa alanında değil, insan hakları hukuku ve uluslararası insancıl hukuk açısından da belirsizlik üretir. Hibrit çatışmalarda sivil–asker ayrımı bulanıklaşırken, sivil altyapıya yönelik siber saldırılar veya bilgi operasyonları, doğrudan fiziksel şiddet içermese de temel hak ve özgürlükler üzerinde ağır etkiler yaratabilir. Bu durumda hangi uluslararası hukuk rejiminin (örneğin, silahlı çatışma hukuku mu, insan hakları hukuku mu) öncelikle uygulanacağı, hangi devletin hangi yükümlülüklerden sorumlu tutulacağı tartışmalıdır. Böylece hibrit savaş, bir yandan farklı hukuk rejimlerinin kesişim noktasında yer alır; diğer yandan bu rejimlerin sınırlarını muğlaklaştırır.

Bu tartışmalar, hibrit savaşın uluslararası hukukta belirsizlik üreten bir olgu olarak konumlanmasına yol açar. Bir yandan hibrit stratejiler, mevcut normların sınırlarını zorlayarak yeni gri alanlar yaratmakta; diğer yandan uluslararası hukukun zaten var olan belirsizlikleri, hibrit stratejilerin işlevselliğini

artırmaktadır. Bu karşılıklı besleyici ilişki, hibrit savaş ile uluslararası hukukun sadece “uyum problemi” yaşayan iki alan değil, birbirinin sınırlarını ve anlamını etkileyen iç içe alanlar olduğunu gösterir. Bu nedenle hibrit savaş, salt askerî strateji literatürüyle değil, hukuk kuramı ve normatif belirsizlik tartışmalarıyla birlikte ele alınması gereken bir fenomen hâline gelir.

Hibrit savaş literatüründe son yıllarda öne çıkan bir başka tartışma, “hukuk savaşı” (lawfare) kavramıdır. Lawfare, kabaca, hukukun araçsallaştırılması, yani hukukî süreçlerin ve argümanların siyasal ve askerî hedeflere ulaşmak için stratejik biçimde kullanılması anlamına gelir (Dunlap, 2001). Bu çerçevede devletler, kendi eylemlerini meşrulaştırmak, rakiplerini uluslararası hukuk nezdinde gayrimeşru göstermek, yargı organları ve uluslararası örgütler nezdinde avantaj elde etmek için hukuku aktif bir araç olarak seferber ederler. Hibrit savaş bağlamında lawfare, örneğin belirli bir askerî operasyonu “meşru müdafaa” kategorisine sokmak, rakip aktörü “uluslararası hukuku ihlal eden taraf” olarak damgalamak, insan hakları ihlali iddialarını seçici şekilde gündeme taşımak ya da deniz yetki alanı iddialarını belirli içtihatlarla dayandırmak şeklinde ortaya çıkabilir. Bir anlamda hibrit savaş, hukuku hem sınırlandırıcı bir çerçeve hem de üzerinde mücadele edilen bir alan hâline getirir.

Bu noktadan bakıldığında, hibrit savaş ile uluslararası hukuk arasındaki ilişkiyi yalnızca “hukukun hibrit tehditlere cevap vermekte zorlanması” olarak görmek yetersiz kalır. Hibrit savaş, aynı zamanda hukukun kendisinin bir mücadele alanına dönüştüğü, normların ve kavramların siyasi aktörler tarafından yeniden tanımlandığı bir çerçeve sunar. Hibrit stratejiler, hem normatif boşluklardan hem de kavramsal muğlaklıklardan faydalanarak, hukuki söylemi çatışmanın bir boyutu hâline getirir. Bu da bizi, eleştirel uluslararası hukuk literatürünün işaret ettiği belirsizlik, esneklik ve güç ilişkileri meselesine götürür.

Hibrit savaşın deniz hukuku ve özellikle deniz yetki alanı tartışmalarıyla ilişkisi, bu genel çerçevenin Doğu Akdeniz gibi somut bölgesel uyuşmazlıklara nasıl yansiyebileceğini göstermesi bakımından önemlidir. Deniz yetki alanlarının sınırlandırılması, geleneksel olarak BMDHS hükümleri, uluslararası içtihat ve ikili/çok taraflı anlaşmalar üzerinden yürütülen teknik bir hukuki süreç olarak tasavvur edilir (Tanaka, 2019; Hasan vd., 2025). Ancak Doğu Akdeniz örneğinde olduğu gibi, hidrokarbon rezervlerinin keşfi, enerji şirketleriyle yapılan ruhsatlandırma süreçleri, MEB anlaşmaları, askeri varlık gösterimleri ve diplomatik girişimler bir arada düşünüldüğünde, deniz hukuku tartışmaları hibrit rekabet stratejilerinin ayrılmaz bir parçası hâline gelebilmektedir (Ediger vd., 2012). Bu bağlamda deniz, yalnızca coğrafi bir alan değil, hibrit rekabetin askerî, ekonomik ve hukuki boyutlarının kesiştiği bir mekân olarak ortaya çıkar.

Örneğin belirli bir sahanın “MEB” olarak ilan edilmesi, bu sahada sismik araştırma veya sondaj faaliyetlerine başlanması, uluslararası enerji şirketlerinin devreye sokulması ve bu faaliyetlere savaş gemileri veya sahil güvenlik unsurlarının eşlik etmesi, hem hukuki hem fiili statüyü şekillendiren hibrit adımlar olarak değerlendirilebilir. Bu tür adımlar, tek başına klasik anlamda bir “silahlı saldırı” veya “işgal” olarak nitelendirilmese de, bölgedeki dengeyi değiştirebilir, rakip aktörler için baskı unsuru oluşturabilir ve ilerideki müzakerelerde “başlangıç pozisyonu”nu etkileme potansiyeli taşır. Böylece hibrit savaşın “eşik aşmama”, “gri bölge” ve “lawfare-hukuk savaşı” mantığı, deniz hukuku alanına taşınmış olur.

Bu kapsamda; hibrit savaş, uluslararası hukukla ilişkisi bakımından üç düzeyde belirsizlik üretmektedir:

Normatif düzeyde belirsizlik: Kuvvet kullanma yasağı, meşru müdafaa, devlet sorumluluğu ve siber uzay gibi alanlarda normların kapsamı ve sınırları tam olarak netleşmemiştir (Gray, 2018; Schmitt, 2013). Doğu Akdeniz bağlamında bu belirsizlik, “kuvvet kullanımı eşiği”nin altında kalan ancak fiilî kontrol, caydırıcılık ve oldubitti yaratma etkisi doğuran uygulamaların (ör. deniz yetki alanlarına ilişkin fiilî faaliyetler ve bunlara eşlik eden askerî/sivil unsurların birlikte kullanımı) hangi noktada uluslararası hukuki ihlal veya kuvvet kullanımı tartışmasını tetiklediği konusunda gri alanlar üretmektedir.

Kurumsal düzeyde belirsizlik: Hibrit tehditlere yanıt üretmekle görevli kurumların (BM, bölgesel örgütler, mahkemeler vb.) yetki ve araçları, hibrit stratejilerin hızına ve esnekliğine çoğu zaman yetişememektedir. Doğu Akdeniz’de deniz yetki alanları ihtilafı, karşılıklı yetkilendirmeler ve sahadaki hızlı gelişmeler, uyuşmazlık çözüm mekanizmalarının (yargısal yollar, arabuluculuk, bölgesel diyalog platformları) devreye girme kapasitesini sınırlayabilmekte; bu da tarafların “hukuki pozisyon üretme” ve “sahada fiilî durum” oluşturma pratiklerini eşzamanlı yürüttüğü bir ortam yaratmaktadır.

Söylemsel düzeyde belirsizlik: Devletler ve diğer aktörler, hibrit tehditleri tanımlarken ve kendi eylemlerini meşrulaştırırken, uluslararası hukukun belirsiz kavramlarını (hakkaniyet, gereklilik, orantılılık, silahlı saldırı, hibrit tehdit vb.) farklı biçimlerde yorumlayarak rekabet eden söylemler üretmektedir. Doğu Akdeniz’de de “hakkaniyet”, “orantılılık”, “meşruiyet” ve “güvenlik” gibi kavramlar, deniz yetki alanı iddialarını ve enerji/deniz güvenliği pratiklerini destekleyen söylemsel bir kaynak haline gelmekte; böylece aynı hukukî söz dağarcığı, rakip tezlerin gerekçelendirilmesinde esnek biçimde seferber edilmektedir.

Bu üç belirsizlik düzeyi Doğu Akdeniz'de birbirini besleyen bir biçimde görünür olur: Normatif gri alanlar sahadaki pratikleri kolaylaştırırken, kurumsal sınırlılıklar uyuşmazlıkların yönetimini zorlaştırmakta; söylemsel rekabet ise hukuki pozisyonların iç ve dış kamuoylarına “meşru” gösterilmesini mümkün kılmaktadır.

Bu üç düzeyin kesiştiği alan, hibrit savaş ile eleştirel uluslararası hukuk yaklaşımının bir araya gelmesi için verimli bir zemindir. Bir sonraki bölümde ele alınacak olan eleştirel hukuk perspektifi, hibrit savaş bağlamında ortaya çıkan bu belirsizlikleri ve hukuki söylem rekabetini anlamak için ihtiyaç duyulan kavramsal çerçeveyi sunacaktır. Ardından Doğu Akdeniz örneği üzerinden, deniz yetki alanı tartışmalarının, hibrit savaş literatüründe vurgulanan “gri alan” mantığıyla nasıl kesiştiği tartışılacaktır.

2. Eleştirel Uluslararası Hukuk Perspektifi: Güç, Belirsizlik ve Söylem Rekabeti

Hibrit savaşın belirsizlik üretimi, yalnızca normatif boşluklarla değil; hukukun güç ilişkileri içinde nasıl okunduğu ve dolaşıma sokulduğuyla da ilgilidir. Bu nedenle ikinci adımda, eleştirel uluslararası hukuk literatürünün belirsizlik ve söylem rekabeti vurgusu, Doğu Akdeniz'de “hukuki gri alan” okumasını besleyen kavramsal dayanak olarak ele alınmaktadır. Eleştirel uluslararası hukuk (EULH) yaklaşımı, uluslararası hukukun kendisini “tarafsız”, “evrensel” ve “teknik” bir normlar sistemi olarak sunan anlatıya karşı geliştirilen geniş bir düşünsel hattı ifade eder. Bu yaklaşım, hukukun yalnızca metinlerden ve kurumlardan ibaret olmadığını; tarihsel süreçler, emperyal pratikler, kapitalist dönüşümler, güvenlik söylemleri ve kimlik hiyerarşileriyle iç içe üretilen bir iktidar alanı olduğunu vurgular (Anghie, 2005; Kennedy, 2004; Koskenniemi, 2005; Tzouvala, 2020). Bu çerçeveden bakıldığında, uluslararası hukukun belirsizliği ve çok anlamlılığı, tesadüfi veya geçici bir zaaf değil; hukuki söylemin farklı bağlamlarda farklı amaçlarla kullanılabilmesini mümkün kılan yapısal bir özelliktir. Başka bir deyişle, belirsizlik, hukukun “bozulduğu” bir an değil, işleyişinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Eleştirel literatürün en bilinen isimlerinden biri olan Koskenniemi (2005), uluslararası hukuk argümanlarının yapısal belirsizliğini “apology/utopia” ikiliği üzerinden analiz eder. Ona göre hukuk, bir uçta devletlerin fiili pratiklerini aynen yansıtan ve meşrulaştıran bir “özür” (apology) söylemine; diğer uçta ise mevcut siyasetten kopuk, erişilmesi güç bir “ütopya” (utopia) ideale kayma eğilimindedir. Uluslararası hukukçular, somut uyuşmazlıkları tartışırken çoğu zaman bu iki uç arasında gidip gelir; kuralcı ve metin merkezli yorum ile amaç odaklı, esnek yorum arasında salınan argümanlar üretirler. Aynı hüküm, bir bağlamda “katı bir kural” gibi, başka bir bağlamda ise “esnek bir ilke” gibi yorumlanabilir. Bu salınım, aynı norm seti içinden birbirini dışlayan sonuçlara ulaşılabilmesini mümkün kılar; dolayısıyla belirsizlik, uluslararası hukuk argümanlarının yapısına gömülüdür (Koskenniemi, 2005).

Koskenniemi'nin çalışmaları, özellikle sınırlandırma, hakkaniyet, orantılılık ve insanlık gibi kavramların metin düzeyindeki belirsizliğinin, farklı aktörlere nasıl geniş bir manevra alanı sunduğunu gösterir. Örneğin, bir uyuşmazlıkta hakkaniyet ilkesi “coğrafi özellikler ve kıyı uzunluğu” üzerinden yorumlanırken, başka bir uyuşmazlıkta “sosyal ve ekonomik ihtiyaçlar” üzerinden kurgulanabilir. Böylece, şeklen aynı norm kullanılır; ancak normun içeriği ve yönü tamamen farklılaşır. Eleştirel yaklaşım, bu esnekliğin tesadüfi değil, bizzat hukukun inşa biçiminden kaynaklandığını savunur.

Koskenniemi'nin bu “esneklik” vurgusu, hibrit savaş bağlamında öne çıkan söylemsel rekabeti anlamak açısından tamamlayıcıdır. Kennedy (2004, 2006) ise uluslararası hukuk dilinin “meşruiyet üretme” kapasitesine odaklanarak, hukukun “iyi niyetli” görünümünün altında yer alan güç ilişkilerine dikkat çeker. Ona göre uluslararası hukuk, hangi eylemlerin “zorunlu”, “orantılı” veya “meşru” sayılacağına ve aktörlerin kendilerini hangi kavramlarla konumlandıracağına ilişkin çerçeveler sunar. Bu tür çerçeveler, aktörlerin siyasal hedefleriyle uyumlu biçimde seferber edilebildiğinde, hukuki belirsizlik alanı söylemsel bir avantaja dönüşebilir. Doğu Akdeniz gibi yüksek rekabetin olduğu bağlamlarda da, deniz yetki alanlarına ilişkin tezlerin savunulması, enerji güvenliği, seyrüsefer serbestisi ve ulusal güvenlik gibi kavramların farklı biçimlerde çerçevelenmesiyle birlikte ilerlemekte; böylece hukuki pozisyonlar yalnızca teknik argümanlar olarak değil, aynı zamanda meşruiyet anlatıları olarak da üretilmektedir. Böylece hukuk, yalnızca eylemleri sınırlayan değil; bazı pratikleri görünür kılan veya görünmezleştiren bir söylem alanı hâline gelir (Kennedy, 2004).

Post-kolonyal çizgide yazan Anghie (2005), modern uluslararası hukukun kökenlerini sömürgecilik ve “medenileştirme misyonu” söylemleriyle birlikte okur. Egemenlik, müdahale, sınır, insanlık ve medeniyet gibi kavramların, Avrupa merkezli hiyerarşik bir dünya görüşü içinde inşa edildiğini; Avrupa dışı toplumların ise çoğu zaman “geri”, “vahşi” veya “gelişmemiş” olarak kodlandığını gösterir. Bu bağlamda uluslararası hukuk, yalnızca egemen devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen tarafsız bir sistem değil, aynı zamanda eşitsiz ekonomik ve siyasal ilişkileri üreten bir tarihsel projenin parçasıdır. Tzouvala (2020) benzer şekilde, “medeniyet standardı” ve kapitalist gelişme söyleminin, uluslararası hukuk dilinde tekrar

tekrar üretildiğini; böylece hukukun, küresel kapitalizmin mekânsal eşitsizliklerini normalleştiren bir rol üstlenebildiğini savunur. Özellikle yatırım hukuku, kalkınma söylemleri ve borç rejimleri üzerinden okunan bu eleştiri, hukukun küresel güç ilişkilerinden bağımsız olmadığını somut örneklerle ortaya koyar.

Bu eleştirel çerçeve, belirsizliği hukukun “arızası” olarak değil, tam tersine hukuki söylemin esnekliğini mümkün kılan bir kaynak olarak kavramsallaştırır. Hakkaniyet, orantılılık, gereklilik, insanlık, medeniyet, kamu düzeni, uluslararası toplumun ortak çıkarları gibi kavramlar, ilk bakışta pozitif ve tartışmasız değerler gibi görünse de, somut uyumsuzluklarda nasıl tanımlanacakları konusunda net ölçütler sunmazlar. Bu nedenle farklı aktörler, aynı kavramlara farklı içerikler yükleyerek birbirine zıt hukuki tezler geliştirebilir. Bir devlet için “hakkaniyet”, kıyı uzunluğuna ağırlık veren bir çizim anlamına gelirken; başka bir devlet için aynı kavram, adaların tam etki tanınmasını gerektiren bir yorum hâline gelebilir. Koskenniemi'nin (2005) işaret ettiği gibi, uluslararası hukukçunun elinde her zaman hem daha “kuralcı”, hem daha “amaç odaklı” argüman repertuarı bulunur; hangi paketin seçileceği, çoğu kez hukuki olduğu kadar siyasaldır.

Eleştirel uluslararası hukuk literatürü, hukuki argümanların yalnızca mahkeme salonlarında değil, dış politika pratiklerinde, diplomatik müzakerelerde ve medya söyleminde de işleyen bir iktidar dili olduğunu vurgular. Sinclair, Trubek, Tushnet, Unger, Gordon, Minow ve benzeri yazarların katkıda bulunduğu eleştirel hukuk çalışmaları (critical legal studies), hukukun toplumsal çatışmalarla iç içe geçtiğini; toplumsal güç ilişkilerini hem yansıttığını hem de yeniden ürettiğini savunur. Bu açıdan bakıldığında, uluslararası hukuk normları ve içtihadı, çatışma ve rekabet bağlamında tarafların elinde birer “kaynak” hâline gelir: Kim daha ikna edici, daha meşru ve daha “hukuka uygun” görünecek? Hangi kavramsallaştırma, uluslararası kamuoyunda daha fazla destek bulacak? Hangi argüman paketi, belirli bir mahkeme ya da örgüt nezdinde daha güçlü duracaktır? Dolayısıyla hukuk, yalnızca uyumsuzlukları çözmek için başvurulmuş bir araç değil, bizzat uyumsuzluğun parçası olan bir söylem alanıdır.

Bu sorular, hibrit savaş literatürüyle güçlü biçimde kesişir. Hibrit stratejiler bağlamında devletler, yalnızca sahadaki fiili güçlerini değil, aynı zamanda hukuki söylemlerini de dikkatle kurgular. Meşru müdafaa hakkına dayanma, terörle mücadele veya deniz yetki alanı güvenliği söylemi üzerinden askerî varlık göstermeyi gerekçelendirme, rakip aktörleri “hukuk ihlalcisi” olarak çerçeveleme gibi adımlar, eleştirel literatürde anlatılan lawfare mantığıyla uyumludur (Dunlap, 2001). Devletler, kendi eylemlerini uluslararası hukukun merkezine yerleştirirken, rakiplerini normların dışına iten dikotomiler kurar: “Statükoyu koruyan sorumlu aktör” ile “kuralları ihlal eden sorunlu devlet” arasındaki ayrım, çoğu zaman hukuki argümanlarla desteklenir. Hukuk, bu bağlamda, hem çatışmayı düzenlemeye çalışan bir normlar bütünü hem de çatışmanın içinde kullanılan bir araçtır.

Eleştirel uluslararası hukuk perspektifinden hibrit savaş, hukukun belirsizliğinin stratejik olarak kullanıldığı bir pratikler bütünü olarak görülebilir. Hibrit stratejiler, kuvvet kullanma yasağı, meşru müdafaa, devlet sorumluluğu ve deniz hukuku gibi alanlarda ortaya çıkan gri bölgeleri genişletir; bu gri bölgeler de, farklı aktörlerin hukuki söylemlerini meşrulaştırmak için başvurdukları alanlar hâline gelir. Örneğin siber saldırıların “silahlı saldırı” sayılıp sayılmayacağı, vekil grupların eylemlerinin devlete ne zaman atfedileceği, deniz yetki alanlarında hangi adalara ne ölçüde etki tanınacağı gibi konularda net ve değişmez kuralların bulunmaması, aktörlere geniş bir manevra alanı sunar (Gray, 2018; Hasan vd., 2025; Schmitt, 2013; Tanaka, 2019). Bu belirsizliklerin kendisi, hibrit rekabetin sürdürülebilirliğini besleyen bir unsur hâline gelebilir.

Böyle bir ortamda, hukuki belirsizlik yalnızca “çözümlemesi gereken bir sorun” değil, aynı zamanda hibrit rekabetin temel bileşenlerinden biri hâline gelir. Devletler, belirsizlikleri ortadan kaldırmak kadar, kimi durumlarda bu belirsizlikleri korumak veya yeni belirsizlikler yaratmak isteyebilir. Çünkü belirsizlik, esneklik ve inkâr edilebilirlik üretir; esneklik ve inkâr edilebilirlik ise hibrit stratejilerin değerli özellikleridir. Belirsiz normlar, aktörlere hem kendi eylemlerini esnek biçimde gerekçelendirme, hem de rakiplerinin eylemlerini “sınırın ötesine geçmiş ihlaller” olarak tanımlama imkânı tanır. Bu noktada eleştirel literatür, hukukun “stabil bir zeminden” çok, sürekli yeniden yazılan ve yeniden yorumlanan bir mücadele alanı olduğunu vurgulayarak, hibrit savaşın hukuki boyutunu anlamaya katkı sağlar.

Eleştirel yaklaşımın Doğu Akdeniz bağlamına uygulanması, deniz yetki alanı tartışmalarının doğasını yeniden düşünmeyi gerektirir. Bölgedeki MEB ve kıta sahanlığı uyumsuzlukları, ilk bakışta teknik deniz hukuku hesaplamaları ve içtihatlarla çözülebilecek “uzmanlık meseleleri” gibi sunulsa da, eleştirel perspektif bu teknik görünümün arkasındaki güç ilişkilerine, tarihsel anlatılara ve söylem rekabetine işaret eder. Türkiye, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi gibi aktörler; hakkaniyet, adaların statüsü, kıta sahanlığının doğal uzantısı, adalara tam veya sınırlı etki gibi kavramları farklı kombinasyonlarla kullanarak, kendi pozisyonlarını meşrulaştırmaya çalışırlar (Kırval & Özkan, 2021; Turan, 2022). Aynı kavram seti içinden, birbirine zıt haritalar ve hukuki tezler üretilebilmesi, Koskenniemi'nin (2005) işaret ettiği yapısal

belirsizlikle doğrudan örtüşür. Bu süreçte uluslararası hukuk, “doğru cevabı” saklayan bir kod kitabından ziyade, rekabet eden tezlerin ifade edildiği bir söylem alanı olarak işlev görür.

Örneğin, hakkaniyet ve orantılılık ilkeleri, deniz yetki alanı sınırlandırmasında sıkça başvurulan belirsiz kavramlardır. Ne kadar kıyı uzunluğunun “orantılı” olduğu, hangi coğrafi özelliklerin “özel koşul” sayılacağı, hangi adaların “hakkaniyet gereği” sınırlı etkiyle ya da hiç etkiyle dikkate alınacağı konusunda içtihat çeşitliliği vardır (Hasan vd., 2025; Tanaka, 2019). Bu çeşitlilik, tarafların aynı içtihat havuzundan farklı örnekler seçerek tezlerini desteklemelerine imkân verir. Böylece deniz hukuku, Doğu Akdeniz’de, hibrit rekabetin hukuki cephesini oluşturan bir alan hâline gelir: Fiili adımlar (sondaj, sismik araştırma, askerî varlık gösterimi) hukuki söylemlerle paketlenir; hukuki söylemler de fiili adımlara meşruiyet kazandırmak için kullanılır.

Sonuç olarak, eleştirel uluslararası hukuk perspektifi, hibrit savaş literatürünün işaret ettiği belirsizlik ve gri alan dinamiklerini daha derin bir tarihsel ve yapısal zemine oturtur. Hibrit rekabette hukukun oynadığı rol, yalnızca “kuralların yetersizliği” üzerinden değil, aynı zamanda bu kuralların nasıl yazıldığı, kimler tarafından yorumlandığı ve hangi güç ilişkileri içinde uygulandığı üzerinden anlaşılabilir. Bu çerçeve, bir sonraki bölümde ele alınacak olan Doğu Akdeniz deniz yetki alanı tartışmalarının, neden yalnızca teknik bir sınırlandırma meselesi olarak görülemeyeceğini; aksine hibrit rekabet, söylem mücadelesi ve hukuki belirsizliklerin kesiştiği bir alan olduğunu göstermeye yardımcı olacaktır.

3. Doğu Akdeniz’de Hukuki Belirsizlik Alanları

İlk iki bölümde kurulan bu çerçeve, Doğu Akdeniz deniz yetki alanı uyuşmazlıklarının neden ‘teknik’ bir sınırlandırma tartışması olmanın ötesine geçtiğini açıklamayı mümkün kılar. Bu bölümde, hukuki belirsizliğin aktörler arası rekabete nasıl eklenildiği, somut örüntüler üzerinden gösterilecektir. Doğu Akdeniz, deniz yetki alanlarının sınırlandırılması bakımından uluslararası hukukun en tartışmalı ve en çok referans verilen örneklerinden biri hâline gelmiştir. Bölgedeki uyuşmazlıkların merkezinde, kıta sahanlığı ve Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) sınırlandırması, adaların deniz yetki alanı üretip üretmemesi ve Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’nin (BMDHS) statüsüne ilişkin farklı yaklaşımlar yer almaktadır (Ediger vd., 2012; Tanaka, 2019; United Nations, 1982). Ancak bu uyuşmazlıklar yalnızca teknik hukuk hesaplamalarından ibaret değildir; bölgesel güç dengeleri, enerji politikaları, güvenlik stratejileri, AB’nin bölgesel rolü ve hibrit rekabet dinamikleriyle iç içe geçmiş durumdadır. Bu nedenle Doğu Akdeniz, hem deniz hukukunun belirsizlik alanlarını hem de hibrit savaş literatürünün işaret ettiği gri bölgeleri aynı anda görünür kılan bir “bölgesel laboratuvar” olarak değerlendirilebilir.

Bölgedeki başlıca aktörler arasında Türkiye, Yunanistan, Libya, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), İsrail, Mısır ve AB öne çıkmaktadır. Bu aktörlerin her biri, kendi jeopolitik konumu, kıyı uzunluğu, tarihsel deneyimleri ve güvenlik algıları doğrultusunda birbirinden farklı deniz yetki alanı vizyonları geliştirmektedir. Örneğin Türkiye, hem Ege Denizi’nde hem de Doğu Akdeniz’de uzun ana kara kıyı şeridine sahip bir kıyı devleti olarak, kıta sahanlığının “doğal uzantısı” ve hakkaniyet ilkesi temelinde, adalara sınırlı etki tanınması gerektiğini savunmaktadır (Kırval & Özkan, 2021). Türkiye’nin yaklaşımında, özellikle ana karaya çok yakın, buna karşılık ait olduğu devlete göre coğrafi olarak nispeten uzak konumlanan küçük adaların geniş MEB veya kıta sahanlığı üretmesi “hakkaniyete aykırı” olarak görülür. Buna karşılık Yunanistan, BMDHS’nin (Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi) adalara ilişkin hükümlerine dayanarak, adaların tıpkı ana karalar gibi MEB ve kıta sahanlığı üretebileceğini; bu nedenle adalara tam etki tanınması gerektiğini savunur (Tanaka, 2019). GKRY ise Mısır, Lübnan ve İsrail ile yaptığı MEB anlaşmalarını ve BMDHS’ye taraf olmanın getirdiği meşruiyet iddiasını öne çıkararak, kendi pozisyonunu güçlendirmeye çalışmaktadır (Turan, 2022). KKTC ise Türkiye ile birlikte deniz yetki alanlarına ilişkin tezlerini ve yetkilendirme pratiklerini ileri sürmekte; bu durum Kıbrıs meselesiyle bağlantılı olarak bölgede rekabet eden hukuki pozisyonların çoğullaşmasına katkı sunmaktadır. İsrail ve Mısır gibi aktörler, daha çok deniz yetki alanlarının enerji güvenliği ve boru hattı güzergâhlarıyla ilişkisi üzerinden pozisyon alırken; AB, üye devletler ve aday/ortak ülkelerle ilişkisi nedeniyle hukuki ve siyasî düzlemi iç içe kurgulayan bir çerçeve benimsemektedir.

Bu farklı pozisyonlar, BMDHS’nin ve uluslararası deniz hukuku içtihadının yapısal belirsizlik ve esnekliğinden beslenmektedir. Sözleşme, MEB ve kıta sahanlığının sınırlandırılması konusunu genel olarak “hakkaniyete uygun çözüm” ilkesi ve “ilgili tüm koşulların dikkate alınması” gibi soyut formüllerle düzenlemektedir (United Nations, 1982). Özellikle 74. ve 83. maddelerde, sınırlandırmanın hakkaniyete uygun yöntemlerle ve ilgili tüm koşullar göz önünde bulundurularak yapılacağı belirtilmekte; ancak bu koşulların neler olduğu ayrıntılı biçimde tanımlanmamaktadır. Uluslararası Adalet Divanı (UAD) ve Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi (ITLOS) kararlarında da, adaların deniz yetki alanı üzerindeki etkisine ilişkin yeknesak bir çizgi bulunmamaktadır. Bazı davalarda adalara tam etki tanınırken, bazı

davalarda adaların etkisi sınırlanmakta, kimi durumlarda ise adalar tamamen dışlanabilmektedir (Hasan vd., 2025; Tanaka, 2019). Bununla birlikte, içtihatteki bu farklılaşma çoğu zaman “çelişki”den ziyade, her uyumsuzluğun kendine özgü coğrafi ve hukuki koşullarına göre “ilgili koşulların” farklı biçimlerde değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle mahkemeler, BMDHS'nin öngördüğü hedef olan “hakkaniyete/nisfete uygun sonuç” ile bu hedefe ulaşmak için başvurulmuş “hakkaniyet ilkeleri ve ilgili koşullar” arasında, somut olayın şartlarına göre değişebilen bir dengeleme kurmaktadır (Sumer, 2024; Tanaka, 2019; International Court of Justice, 2021; Bayilloğlu, 2023). Örneğin Kuzey Denizi Davası'nda hakkaniyet ve kıyı uzunluğu vurgulanmış; Libya-Malta davasında adaların etkisi tartışmalı hâle gelmiş; Romanya-Ukrayna uyumsuzluğunda adaların deniz yetki alanı üzerindeki etkisi sınırlanmıştır. Daha yakın dönem uygulamalar da, “hakkaniyet/nisfet” hedefinin korunurken olayın özgüllüğüne duyarlı bir yaklaşım benimsendiğini göstermektedir (International Court of Justice, 2021; Daughton, 2024). Bu içtihat çeşitliliği, Doğu Akdeniz'de taraflara farklı örnekleri seçerek kendi pozisyonlarını destekleme imkânı tanır.

Bu noktada eleştirel uluslararası hukuk literatürünün işaret ettiği gibi, deniz hukuku metinlerindeki ve içtihatteki esneklik, hukuki belirsizliğin yalnızca “norm eksikliği” değil, aynı zamanda güç ilişkilerinin etkisiyle şekillenen bir yorum alanı olduğunu gösterir (Koskenniemi, 2005; Tzouvala, 2020). Bu kuramsal çerçeve, Doğu Akdeniz bağlamında somutlaştığında, bölgedeki aktörlerin; hakkaniyet, orantılılık, adaların statüsü, kıta sahanlığının doğal uzantısı, özel coğrafi koşullar, “kapalı deniz” veya “yarı kapalı deniz” gibi kavramları farklı kombinasyonlarla kullanarak, aynı hukuk düzeni çerçevesinde birbirine alternatif haritalar ve hukuki söylemler üretebildiği görülmektedir (Kırval & Özkan, 2021; Turan, 2022). Bu nedenle Doğu Akdeniz örneği, uluslararası hukukun “doğru cevaba götüren” tekil bir teknik formül sunmaktan ziyade, rekabet eden hukuki yorumların ve söylemlerin üretildiği bir alan olarak işlediğini göstermektedir. Hangi içtihatlara atıf yapılacağı, hangi kavramın hangi anlamla doldurulacağı ve hangi tarihsel referansların öne çıkarılacağı, hukuki tartışmanın siyasal boyutunu belirler.

Hibrit savaş literatürü açısından bakıldığında, Doğu Akdeniz'de fiilen büyük ölçekli bir savaş yaşanmamakla birlikte, eşik altı gerilimler ve hibrit rekabet dinamikleri bariz biçimde mevcuttur. Taraflar, açık ve kapsamlı bir silahlı çatışmaya girişmeden, deniz ve hava unsurlarının görünür varlık gösterimleri, sismik araştırma ve sondaj faaliyetleri, MEB anlaşmaları, uluslararası şirketlerle imzalanan enerji ruhsatları, bölgesel işbirliği platformları ve diplomatik kampanyalar yoluyla pozisyonlarını güçlendirmeye çalışmaktadır (Ediger vd., 2012). Bu adımlar, hibrit savaş tartışmalarında öne çıkan “gri bölge”, “eşik aşmama” ve “hukuk savaşı” mantığıyla benzer yapısal özellikler taşır. Saha faaliyetleri, çoğu zaman hukukî argümanlarla birlikte paketlenir; böylece hem iç kamuoyu hem de uluslararası kamuoyu nezdinde meşruiyet zemini üretilmeye çalışılır.

Örneğin belirli bir devletin, tartışmalı olduğu iddia edilen bir deniz sahasında sismik araştırma veya sondaj faaliyetine başlaması, tek başına klasik anlamda bir “silahlı saldırı” ya da “işgal” olarak nitelendirilmese de, fiilî durum yaratma ve ilerideki müzakerelerde “başlangıç noktası”ni değiştirme potansiyeline sahiptir. Doğu Akdeniz bağlamında bu tür faaliyetler, Türkiye'nin (KKTC ile birlikte yetkilendirdiğini belirttiği alanlarda) yürüttüğü sismik araştırma/sondaj girişimleri veya Yunanistan ile GKRY'nin kendi deniz yetki alanı tezleri çerçevesinde ileri sürdüğü sınırlandırma iddiaları etrafında somutlaşabilmektedir (Gertik, 2025; Özkan, 2025). Bu tartışmanın hukuki zeminini şekillendiren metinler arasında, Türkiye ile Libya arasında 27 Kasım 2019 tarihinde imzalanan “Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası” da, rekabet eden tezler ve haritalar bakımından sıkça referans verilen metinlerden biri olarak öne çıkmaktadır (United Nations, 2019; United Nations, 1982). Bu faaliyetlerin sahil güvenlik veya donanma unsurları eşliğinde yürütülmesi, gerilimi tırmandırmamakla birlikte askerî bir gölgelendirme yaratır. Diğer yandan bölgedeki başka bir aktör, örneğin Yunanistan veya GKRY, aynı sahayı kendi MEB'i olarak nitelendirip, bu faaliyetleri “ihlal” olarak tanımlayabilir. Böylece bir taraf için “rutin deniz yetkisi kullanımı” olarak görünen bir eylem, örneğin Türkiye açısından “rutin deniz yetkisi kullanımı” olarak çerçevelenirken, diğer taraf açısından “uluslararası hukuka aykırı fiilî durum yaratma” olarak çerçevelenebilir. Benzer biçimde, GKRY'nin üçüncü devletlerle yaptığı MEB anlaşmaları veya Yunanistan'ın adalara tam etki yaklaşımı, Türkiye ve KKTC tarafından farklı bir hukuki çerçevede değerlendirilerek karşı söylemler üretilebilmektedir. Bu söylem farklılıkları, hibrit savaş literatüründe vurgulanan belirsizlikten yararlanma mantığına karşılık gelir (Gray, 2018; Schmitt, 2013).

Doğu Akdeniz'de hukuki belirsizlik, deniz yetki alanları tartışmasının ötesine taşarak, enerji girişimleri ve bölgesel işbirliği mekanizmalarıyla da kesişmektedir. Örneğin, belirli aktörlerin katılımıyla oluşturulan bölgesel enerji forumları veya işbirliği mekanizmaları, dışarıda kalan aktör açısından “dışlayıcı koalisyonlar” olarak algılanabilir; buna karşılık söz konusu platformlara katılan devletler, bu yapıları “uluslararası hukuka uygun çok taraflı işbirliği girişimleri” olarak sunabilir (Ediger vd., 2012). Bu tür platformlaşma dinamikleri, Libya'daki iç siyasal bölünmüşlük ve enerji-jeopolitiğiyle birleştiğinde, Doğu

Akdeniz'de işbirliği/dışlanma tartışmalarının daha da katmanlı hâle geldiği ve Libya'nın da bu geniş rekabet alanının parçası olarak konumlandığı görülmektedir (Kiraz, 2023; Grigoriadis & Nisidou, 2024). Benzer biçimde, sınırlandırma anlaşmaları imzalayan taraflar, bu anlaşmaları "uluslararası hukukla uyumlu, rızaya dayalı ve istikrar sağlayıcı" metinler olarak çerçevelerken; Doğu Akdeniz bağlamında GKRY'nin Mısır ve İsrail gibi aktörlerle imzaladığı sınırlandırma anlaşmaları, imzacı taraflarca hukuki meşruiyet ve öngörülebilirlik üreten düzenlemeler olarak sunulabilmektedir. Buna karşılık bu anlaşmalara taraf olmayan bir aktör, örneğin Türkiye ve KKTC, aynı metinlerin kendisinin hak iddia ettiği sahaları "fiilen dışladığını" ve bölgesel karar alma/işbirliği düzeneklerinde dışlayıcı bir etki ürettiğini savunabilir. Bu durumda hukuki tartışma, yalnızca sınır çizimi teknisyenliğinden ibaret olmaktan çıkar, bölgesel dışlanma ve kapsanma dinamikleriyle iç içe geçer.

Bu tür durumlarda uluslararası hukuk, hem sözleşmeler hem de içtihatlar aracılığıyla başvuru alan temel referans noktasıdır. Ancak eleştirel literatürün vurguladığı gibi, hangi sözleşme hükümlerinin, hangi içtihatlarla birlikte ve hangi kavramsal çerçeve içinde okunacağı, büyük ölçüde siyasal tercihlere bağlıdır (Kennedy, 2004; Koskeniemi, 2005). Bu nedenle Doğu Akdeniz'de hukuki belirsizlik alanları, yalnızca "çözülmemiş teknik sorunlar" olarak değil, hibrit rekabetin ve söylem mücadelesinin sürdürüldüğü alanlar olarak da görülmelidir. Farklı aktörlerin hukukçuları, aynı normatif havuzdan farklı "argüman paketleri" çekerek, kendi pozisyonlarını en meşru ve en tutarlı gösterme çabası içindedir.

Bölgedeki hukuki belirsizliklerin bir diğer kaynağı, taraf devletlerin BMDHS'ye ilişkin farklı statüleri ve yorumlarıdır. Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), sözleşmeye taraf olmanın getirdiği meşruiyet zeminini vurgularken; Türkiye, GKRY'yi tanımadığını ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin adanın tamamını temsil etmediği yönündeki yaklaşımını sürdürmekte; BMDHS'ye taraf olmamakla birlikte, sözleşmenin pek çok hükmünü deniz hukuku teamülü olarak kabul ettiğini, ancak özellikle adaların MEB ve kıta sahanlığı üzerindeki etkisi konusunda sözleşmenin belirli yorumlarına katılmadığını belirtmektedir (Kırcal & Özkan, 2021; United Nations, 1982). Bu durum, normatif zeminde asimetrik bir yapı yaratır: Taraflardan bazıları, uyuşmazlığın çözümü için BMDHS'yi ve ilgili içtihadı tek meşru çerçeve olarak sunarken; diğer taraf, hakkaniyet ve coğrafi özellikler vurgusuyla farklı bir yaklaşım geliştirmektedir. Dolayısıyla Doğu Akdeniz'de uluslararası hukukun belirsizliği, bir yandan sözleşmenin metninden, diğer yandan sözleşmeye taraf olma/olmama durumundan ve tarafların farklı normatif referans setleri kullanmasından kaynaklanmaktadır.

Hibrit savaş literatürü açısından bu durum, hukuk savaş kavramıyla yakından ilişkilidir. Taraf devletler, kendi pozisyonlarını desteklemek için uluslararası hukukun sunduğu farklı normatif kaynaklara atıf yapmakta; mahkeme kararları, sözleşme hükümleri, BM belgeleri ve uluslararası örgüt açıklamalarını seçici biçimde kullanarak, kendi anlatılarına uygun bir hukuki paket oluşturmaktadır (Dunlap, 2001; Gray, 2018). Bu süreçte hukuki belirsizlik, yalnızca çözüm bekleyen bir sorun değil, aynı zamanda söylem rekabetini mümkün kılan bir esneklik alanıdır. Hangi içtihatların "emsal" sayılacağı, hangi kavramların öne çıkarılacağı, hangi tarihsel referansların kullanılacağı gibi tercihler, hukuki söylemin hibrit rekabetle iç içe geçmesine yol açar. Böylece deniz hukuku, fiilî güç dengeleriyle birlikte işleyen bir söylem zeminine hâline gelir.

Doğu Akdeniz'de zaman zaman tırmanan askeri gerilimler, savaş gemilerinin karşılıklı varlık gösterimleri, NAVTEX ilanları ve hava sahası ihlali iddiaları, hukuki belirsizlik alanlarının güvenlik boyutuyla birleştiği noktaları gösterir. Bu tür gerilimler, çoğu zaman açık bir çatışma eşliğini aşmadan yatıştırılmakta; ancak tarafların deniz yetki alanı iddialarını güçlendirme veya savunma biçimlerinin bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır (Ediger vd., 2012; Turan, 2022). Bu bağlamda Doğu Akdeniz, hibrit savaş literatüründe anlatılan "düşük yoğunluklu ama sürekli gerginlik" hâlinin, deniz hukuku alanında nasıl tezahür ettiğini gösteren bir örnek sunar. Söz konusu gerginlikler, hukuki argümanları canlı tutar; hukuki argümanlar da bu gerginliklerin meşruiyet çerçevesini belirler.

Sonuç olarak Doğu Akdeniz'deki hukuki belirsizlik alanları, deniz yetki alanı tartışmaları ekseninde üç düzeyde öne çıkmaktadır. İlk olarak, BMDHS'nin metni ve uluslararası içtihat, MEB ve kıta sahanlığı sınırlandırması, adaların statüsü ve hakkaniyet ilkesinin uygulanması gibi konularda esnek ve yoruma açıktır (Hasan vd., 2025; Tanaka, 2019; United Nations, 1982). İkinci olarak, taraf devletlerin sözleşmeye taraf olma/olmama durumları, normatif zeminde asimetrik bir yapı oluşturmaktadır; buna ek olarak Kıbrıs meselesi bağlamında temsil ve tanıma tartışmaları ile KKTC'nin statüsü, deniz yetki alanlarına ilişkin tezlerin ileri sürülmesi ve yetkilendirme pratikleri bakımından ek bir belirsizlik katmanı üretmektedir. Üçüncü olarak, deniz yetki alanı tartışmaları enerji, güvenlik ve diplomasi alanlarıyla iç içe geçtiği için, hukuki argümanlar hibrit rekabet stratejilerinin ayrılmaz parçası hâline gelmektedir (Ediger vd., 2012; Kırcal & Özkan, 2021; Turan, 2022).

Bu üç düzeyin kesiştiği yerde, hibrit savaş literatürünün vurguladığı gri alanlar ile eleştirel uluslararası hukuk literatürünün işaret ettiği belirsizlik ve söylem rekabeti dinamikleri birleşmektedir.

Dolayısıyla Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanı uyuşmazlıklarını anlamak için, yalnızca teknik deniz hukuku kurallarına ve içtihadı odaklanmak yeterli değildir. Aynı zamanda hukukun belirsizlik kapasitesinin, bölgesel güç dengeleri, tarihsel anlatılar ve hibrit stratejilerle nasıl iç içe geçtiğini görmek gerekmektedir. Çalışmanın sonuç bölümünde, bu bulgular hibrit savaş-uluslararası hukuk ilişkisi ve Doğu Akdeniz literatürü açısından daha genel çıkarımlarla birlikte değerlendirilecektir.

Sonuç

Bu makale, hibrit savaş literatürü ile eleştirel uluslararası hukuk yaklaşımını birlikte kullanarak, Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanı tartışmalarını "hukuki gri alanlar" kavramı üzerinden yeniden düşünmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın başlangıç sorusu, hibrit savaşın yarattığı belirsizlik alanlarının, Doğu Akdeniz'deki uluslararası hukuk tartışmalarında nasıl görünür hâle geldiğidir. Tartışmalar göstermiştir ki, hibrit savaş yalnızca askerî ve teknik bir mesele değil; aynı zamanda uluslararası hukukun esnekliğinden, belirsizliğinden ve söylemsel doğasından beslenen bir siyaset tarzı olarak değerlendirilebilmektedir.

İlk olarak hibrit savaşın, savaş-barış ve askerî-sivil gibi klasik ikilikleri esneten, çok araçlı ve çok aktörlü bir çatışma biçimi olduğu ortaya konmuştur. "Eşik aşmama", "gri bölge" ve "inkâr edilebilirlik" mantıkları, hibrit stratejilerin uluslararası hukukun açıkça tanımlamadığı alanlara yerleştiğini göstermektedir. Kuvvet kullanma yasağı, meşru müdafaa hakkı ve devlet sorumluluğu gibi temel kavramların sınırlarının kesin çizgilerle belirlenmemiş olması, hibrit tehditlere geniş bir hareket alanı açabilmektedir. Bu çerçevede hibrit savaş, normların yokluğundan değil, normların muğlaklığından ve yorum çeşitliliğinden beslenen bir olgu olarak tanımlanabilmektedir.

İkinci olarak, eleştirel uluslararası hukuk yaklaşımı, bu belirsizliklerin tesadüfi olmadığını, hukukun yapısına gömülü olduğunu vurgulamak için kullanılmıştır. Hukuki kavramların çok anlamlılığı, aynı norm setinden birbirine zıt sonuçlar üretilebilmesini mümkün kılmaktadır. Hakkanîyet, orantılılık, kamu düzeni, uluslararası toplumun çıkarı gibi kavramlar, soyut ve olumlu değerler olarak sunulsa da, somut uyuşmazlıklarda farklı aktörler tarafından farklı şekilde doldurulabilmektedir. Bu durum, uluslararası hukukun sabit bir "doğru cevaplar sistemi" olmaktan çıkarak, rekabet eden söylemlerin dolaşıma sokulduğu bir alan hâline gelebildiğini göstermektedir. Dolayısıyla hukuk, yalnızca çatışmayı düzenleyen bir üst normlar bütünü değil, bizzat çatışmanın içinde kullanılan bir araç ve dil olarak değerlendirilebilmektedir.

Doğu Akdeniz örneği, bu kuramsal çerçevenin somutlaştığı bir alan olarak ele alınmıştır. Bölgedeki deniz yetki alanı uyuşmazlıklarında, kıta sahanlığı ve MEB sınırlandırması, adaların statüsü, özel coğrafi koşullar ve hakkanîyet ilkesi gibi başlıklar etrafında yoğunlaşan tartışmalar, deniz hukukunun içsel esnekliğini görünür kılmaktadır. Farklı aktörler, aynı kavramları farklı kombinasyonlarla kullanarak, birbirine rakip deniz yetki alanı haritaları ve hukuki tezler üretebilmektedir. Böylece doymuş bir içtihat ve sözleşme birikimine rağmen, Doğu Akdeniz'de "tek ve tartışmasız" bir hukuki çözümden söz etmek mümkün olmamaktadır.

Hibrit savaş perspektifi bu tabloya eklendiğinde, deniz yetki alanı tartışmalarının sadece masa başı hukuk hesaplarından ibaret olmadığı daha net biçimde görülmektedir. Sismik araştırmalar, sondaj faaliyetleri, MEB ilanları, bölgesel enerji forumları, deniz ve hava unsurlarının görünür varlık gösterimleri gibi adımlar, açık bir savaş eşliğini geçmeden fiilî ve hukuki statüyü birlikte dönüştüren hibrit araçlar hâline gelebilmektedir. Bu adımların her biri, aynı zamanda hukuki söylemle paketlenilmekte; her aktör kendi pozisyonunu uluslararası hukuka en uygun, karşı tarafı ise kuralları ihlal eden taraf olarak sunmaya yönelebilmektedir. Bu durum, hibrit savaşın "lawfare" boyutunu Doğu Akdeniz bağlamında somutlaştırdığı yönünde bir değerlendirilmeyi mümkün kılmaktadır.

Çalışmanın genel sonucu, Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanı uyuşmazlıklarının yalnızca teknik deniz hukuku kuralları ve içtihatlar üzerinden çözülebilecek "dar uzmanlık meseleleri" olarak görülemeyeceğidir. Bu uyuşmazlıklar, hibrit rekabet dinamikleri, bölgesel güç dengeleri, enerji jeopolitiği ve hukukun yapısal belirsizlikleriyle iç içe geçmiş durumdadır. Dolayısıyla, bölgeye ilişkin hukuki tartışmaları anlamaya ve dönüştürmeye yönelik çabaların, hem hibrit savaşın mantığını hem de eleştirel uluslararası hukuk yaklaşımının işaret ettiği güç-belirsizlik-söylem ilişkilerini dikkate alması gerektiği değerlendirilmektedir.

Bu makale, kapsamı gereği kavramsal ve kuramsal bir çerçeve sunmakla yetinmiştir. Gelecek çalışmalarda, Doğu Akdeniz'de yaşanan belirli kriz anları ve diplomatik süreçler üzerinden ayrıntılı söylem analizleri yapılması; farklı aktörlerin hibrit stratejilerle hukuki argümanlarını nasıl iç içe kullandıklarının ampirik olarak incelenmesi, burada önerilen çerçevenin daha da derinleştirilmesine katkı sağlayacaktır. Buna rağmen, ortaya konan tartışma, Doğu Akdeniz'de kalıcı ve adil çözümler arayan aktörlerin, sadece normatif metinlerin içeriğine değil, bu metinlerin nasıl okunduğuna, hangi bağlamda kullanıldığına ve hibrit rekabetin bu okumalara nasıl yön verdiğine odaklanmasının önemine işaret etmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Selçuk Kazan: %100

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir insan veya hayvan araştırması içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Selçuk Kazan: 100%

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.

Önerilen Atıf: Kazan, S. (2026). Doğu Akdeniz'de Hibrit Savaş ve Hukuki Gri Alanlar: Eleştirel Uluslararası Hukuk Perspektifinden Bir Değerlendirme. *Mediterranean Social Studies Journal*, 3(1), 1-13. <https://doi.org/10.64412/MediTerra.2026.272>

Kaynakça

- Anghie, A. (2005). *Imperialism, sovereignty and the making of international law*. Cambridge University Press.
- Anghie, A. (2013). Francisco de Vitoria ve uluslararası hukukun kolonyal kökenleri (U. Koloş, Çev.). *Public and Private International Law Bulletin*, 33(1), 291-292.
- Bayılıoğlu, U. (2023). Hint Okyanusu'nda deniz alanları sınırlandırması: Uluslararası Adalet Divanı'nın Somali-Kenya kararı hakkında bazı gözlemler. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(1), 141-168. <https://doi.org/10.58820/eruhfd.1288973>
- Bodnieks, V. (2023). Defensive lawfare and deterrence: Analysis of Latvia's approach to legal bases in the context of hybrid warfare (2014-2022). *Security and Defence Quarterly*, 42(2), 55-67. <https://doi.org/10.35467/sdq/163435>
- Corten, O. (2010). *The law against war: The prohibition on the use of force in contemporary international law*. Hart Publishing.
- Daughton, J. C. (2024). "Here [Should] Be Dragons": Preserving equity in maritime delimitation disputes. *Transnational Law & Contemporary Problems*, 33(2).
- Dunlap, C. J., Jr. (2001). Law and military interventions: Preserving humanitarian values in 21st century conflicts. İçinde *Humanitarian challenges in military intervention: A Carr Center conference* (Conference paper). Carr Center for Human Rights Policy.
- Ediger, V. Ş., Devlen, B., & McDonald, B. (2012). Levant'ta Büyük Oyun: Doğu Akdeniz'in Enerji Jeopolitiği. *Uluslararası İlişkiler*, 9(33), 73-92.
- Fridman, O. (2018). *Russian 'hybrid warfare': Resurgence and politicisation*. Oxford University Press.
- Gertik, M. (2025). The ongoing maritime disputes in the Eastern Mediterranean Sea and the role of Meis Island. *Law and Justice Review*, 29, 25-44.
- Gray, C. (2018). *International law and the use of force* (4th ed.). Oxford University Press.
- Grigoriadis, I. N., & Nisidou, E. (2024). *Egyptian-Turkish relations on a roller coaster: Implications for the Eastern Mediterranean* (Policy Paper No. 171/2024). ELIAMEP.
- Hasan, M. M., Moitree, S. M., Al Wahi, C. A. M., Talukder, M. A.-M. H., & Islam, M. S. (2025). Eastern Mediterranean Sea dispute: Exploring sustainable resolutions. *Open Journal of Marine Science*, 15(2), 74-99. <https://doi.org/10.4236/ojms.2025.152005>
- Hoffman, F. G. (2007). *Conflict in the 21st century: The rise of hybrid wars*. Potomac Institute for Policy Studies.
- Hoffman, F. G. (2009). Hybrid warfare and challenges. *Joint Force Quarterly*, 52, 34-40. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA516871.pdf>

- International Court of Justice. (2021). *Maritime delimitation in the Indian Ocean (Somalia v. Kenya): Judgment of 12 October 2021*. <https://www.icj-cij.org/case/161>
- International Law Commission. (2001). Draft articles on responsibility of States for internationally wrongful acts, with commentaries. *Yearbook of the International Law Commission*, Vol. II (Part Two). https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf
- Kennedy, D. (2004). *The dark sides of virtue: Reassessing international humanitarianism*. Princeton University Press.
- Kennedy, D. (2006). *Of war and law*. Princeton University Press.
- Kennedy, D. (2018). *A world of struggle: How power, law, and expertise shape global political economy*. Princeton University Press.
- Kirval, L., & Özkan, M. (2021). The delimitation dispute of the maritime jurisdiction areas in the Eastern Mediterranean: Turkish perspective based on the equitable principles. *Turkish Yearbook of International Relations*, 52, 85–112.
- Kiraz, S. (2023). The link between Libyan civil war and the Eastern Mediterranean issue in Turkish foreign policy: Balancing the threat. *bilig*, (104), 95–122.
- Koskenniemi, M. (2005). *From apology to utopia: The structure of international legal argument*. Cambridge University Press.
- Özkan, A. (2025). The EEZ delimitation dispute in the Eastern Mediterranean. *Mediterra Journal*, 2(1), 30–50.
- Malzac, J. (2024). A Special Operations Approach To Lawfare. *Naval War College Review*, 77(2), 83–104. <https://www.jstor.org/stable/48821936>
- Murray, W., & Mansoor, P. R. (Eds.). (2012). *Hybrid warfare: Fighting complex opponents from the ancient world to the present*. Cambridge University Press.
- Renz, B., & Smith, H. (2016). Russia and hybrid warfare – Going beyond the label. *Aleksanteri Papers*, 1/2016. Kikumora Publications.
- Rid, T. (2012). Cyber war will not take place. *Journal of Strategic Studies*, 35(1), 5–32.
- Ruys, T. (2010). *“Armed attack” and Article 51 of the UN Charter: Evolutions in customary law and practice*. Cambridge University Press.
- Sanz-Caballero, S. (2023). The concepts and laws applicable to hybrid threats, with a special focus on disinformation. *Humanities and Social Sciences Communications*. 360. <https://www.nature.com/articles/s41599-023-01864-y>
- Schmitt, M. N. (Ed.). (2013). *Tallinn Manual on the international law applicable to cyber warfare*. Cambridge University Press.
- Schmitt, M. N. (Ed.). (2017). *Tallinn Manual 2.0 on the international law applicable to cyber operations*. Cambridge University Press.
- Sinclair, A. (2010). *International relations theory and international law: A critical approach*. Cambridge University Press.
- Sumer, M. (2024). Geometry of equitable principles: The role of appropriate base points in the three-stage delimitation process. *DEHUKAM Journal of the Sea and Maritime Law*, 7(1), 155–188.
- Tanaka, Y. (2019). *The International Law of the Sea*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Turan, F. (2022). Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanları mücadelesi. *Alinteri Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 47–66.
- Tzouvala, N. (2020). *Capitalism as civilisation: A history of international law*. Cambridge University Press.
- Unger, R. M. (1983). The critical legal studies movement. *Harvard Law Review*, 96(3), 561–675.
- United Nations. (1945). *Charter of the United Nations*. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>
- United Nations. (1982). *United Nations Convention on the Law of the Sea*. 1833 U.N.T.S. 3. https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclosBMDHS_e.pdf
- United Nations. (2019). *Memorandum of understanding between the Government of the Republic of Turkey and the Government of National Accord–State of Libya on delimitation of the maritime jurisdiction areas in the Mediterranean* (signed November 27, 2019). United Nations Treaty Collection.